



**ХЕРСОНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

***I Міжнародна науково-практична конференція,
присвячена 60-ти річчю ХНТУ
25-26 квітня 2019 року***

Херсон - 2019

| | |
|---|-----|
| Михалюк А.В. (Науковий керівник Коляда Т.А.) ПРИВАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ... | 649 |
| Остапенко А.С., Повод Т.М., Костенко К.О. ОЦІНКА ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... | 652 |
| Письменна Т.В. РІВЕНЬ ПРОНИКНЕННЯ СТРАХУВАННЯ У СИСТЕМІ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ..... | 655 |
| Письменний В.В. МЕХАНІЗМ НАДАННЯ ДОТАЦІЙ І СУБВЕНЦІЙ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ..... | 658 |
| Прокопець А.В. (Науковий керівник Танчак Я.А.) ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ..... | 661 |
| Рудник А.О. (Науковий керівник Коляда Т.А.) ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ..... | 663 |
| Rylyiev S., Shchavinska O. BANKING SYSTEM WAYS OF MODERNIZATION: FOREIGN TENDENCIES..... | 666 |
| Рябчикова Д.А. (Науковий керівник Антоненко В.М.) КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ..... | 669 |
| Сисоєнко І.А., Сьомченко Д.І. СУТНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ..... | 672 |
| Смоленюк Р.П. ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ВИБОРУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ..... | 674 |
| Сорокатиий В.М. (Науковий керівник Дорошенко О.О.) БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ МАРЖИНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ..... | 677 |
| Татарин Н.Б., Мосолова Ю.О. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ..... | 680 |
| Тур Н.В. (Науковий керівник Антоненко В.М.) ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ..... | 682 |

Письменний В.В.

*к. е. н., доцент, докторант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна*

МЕХАНІЗМ НАДАННЯ ДОТАЦІЙ І СУБВЕНЦІЙ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТАМ

У сучасних умовах розвитку однією з гострих проблем будь-якої держави на геополітичній мапі світу є невідповідність між дохідними можливостями та видатковими зобов'язаннями органів влади на місцях. Її усунення потребує або пошук нових джерел доходів, або перегляд видатків місцевих бюджетів, хоча найчастіше використовуються дотації та субвенції [1, с. 109–110]. Якраз останні інструменти підривають фінансову автономію територій, а місцева влада втрачає певний ступінь свободи реалізовувати власну бюджетну політику. Із цього приводу відомий вчений і економіст А. Шах називав субвенції „умовними трансфертами”, що дають змогу забезпечити надходження коштів до бюджетів без місцевого погодження.

Зрештою, органи влади на місцях надають перевагу дотаціям, які мають широкую гнучкість використання. Оскільки ці трансферти збільшують їх ресурсну забезпеченість, не впливаючи на напрями видатків, вони дозволяють поліпшити добробут громади або регіону. Уряд готовий „пожертвувати” доходами державного бюджету, аби спрямувати кошти на ту складову видатків, які ставить у пріоритет. Це стосується випадків, коли загальнодержавні цілі реалізуються місцевою владою. Після надання субвенцій (=AC) лінія бюджету на рис. 1 зміститься з АВ до АСD, при тому буде придбано певний обсяг суспільних благ і послуг OE (=AC) за отриману фінансову допомогу з центру [2, с. 6].

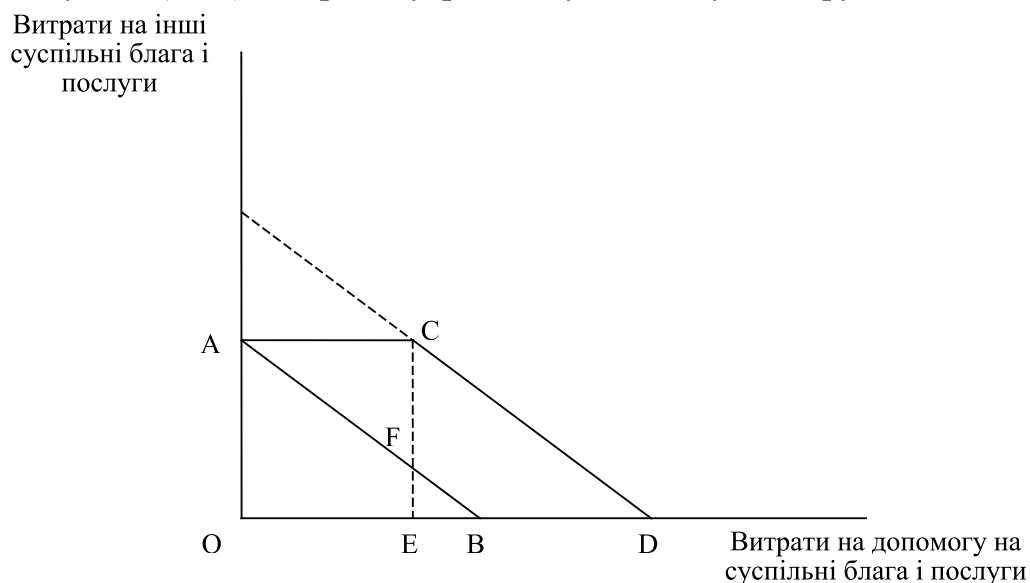


Рис. 1. Ефект «умовних трансфертів» за А. Шахом*

* Побудовано на основі [2, с. 6].

Субвенції певною мірою спрямовані щоби стимулювати органи влади на місцях реалізовувати конкретні програми й заходи. Ці елементи міжбюджетних трансфертів можуть бути регулярними або обов'язковими, дискреційними або спеціальними, вказуючи на той тип видатків, який буде профінансований урядом. До них належить державна підтримка соціальних ініціатив місцевої влади (надання пільг та субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, забезпечення пільгового проїзду окремих категорій громадян, виплата державної соціальної допомоги тощо) і капітальні вкладення (будівництво інфраструктури, необхідної для функціонування галузей матеріального виробництва та забезпечення умов життєдіяльності).

Натомість дотації мають іншу специфіку функціонування. З одного боку, висока ліберальність їх використання дає можливість спрямувати кошти на програми й заходи, які із суб'єктивної точки зору будуть найбільш затребувані для забезпечення економічного та соціального розвитку територій. Ця теза розглядається як одна з головних у ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування, згідно з якою в міру можливості, дотації місцевій владі повинні призначатися не для фінансування конкретних проектів [3]. До того ж, їх надання не має скасовувати або обмежувати основоположну свободу місцевого самоврядування проводити бюджетну політику в межах власної компетенції.

З іншого боку, така ліберальність становить потенційну загрозу забезпеченню самодостатності місцевих бюджетів. Зрозуміло, що органи влади на місцях краще розбираються в проблемах своєї території або регіону, але вплив „людського чинника” на розподіл бюджетних коштів може звести нанівець будь-які спроби забезпечити достатнє та ефективне фінансування галузей освіти, охорони здоров'я, соціального захисту й соціального забезпечення. Навіть в умовах демократичних перетворень і формування відкритого громадянського суспільства такі явища як корупція, політичний лобізм, невміле планування й управління фінансовими ресурсами вкорінилися в систему міжбюджетних трансфертів.

Цікавим для наукового аналізу є твердження А. Шаха стосовно ефекту „загальних трансфертів”, як він називає дотації (рис. 2).

Такі трансферти тільки збільшують розмір бюджету в межах обсягу фінансової допомоги ($AC=BD$), тобто лінія AB – доходи місцевого бюджету до отримання дотацій переміститься до лінії CD – після їх отримання. Оскільки дотації можна витратити на будь-яке поєднання суспільних благ і послуг або для надання податкових пільг мешканцям територіальної громади, така допомога не впливає на їх відносну вартість (без ефекту заміщення). Це також менше стимулює місцеву владу витратити кошти, збільшуючи видатки місцевих бюджетів тільки на 50 центів за кожен додатковий 1 долар допомоги [2, с. 4].

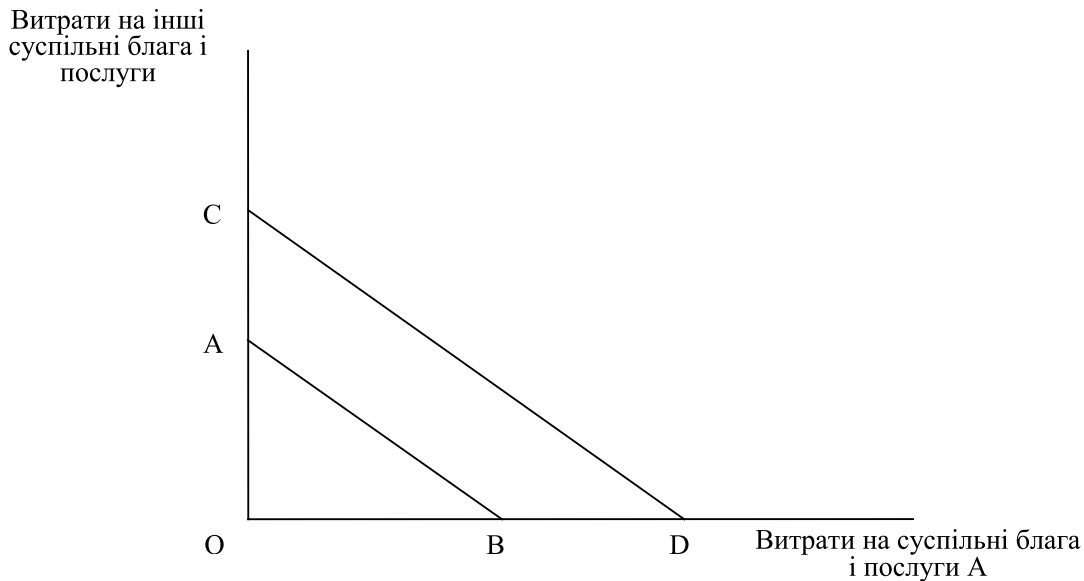


Рис. 2. Ефект «загальних трансфертів» за А. Шахом*

* Побудовано на основі [2, с. 6].

Ще раніше, описуючи цю проблему, А. Шах разом із колегами М. МакМілланом і Д. Гілленом писали, що з політичних і бюрократичних причин дотації, як правило, призводять до збільшення видатків місцевих бюджетів, на противагу тим вигодам, які могли дати ті ж самі трансфери безпосередньо місцевим жителям [4]. Пояснення цього впливу можна обґрунтувати гіпотезою, яку висунули вчені Р. Філімон, Т. Ромер і Х. Розенталь, що бюрократи прагнуть максимально збільшити свої бюджети, оскільки це дає їм більший вплив на місцеву громаду [5, с. 51]. На практиці ж дотації спонукають місцеву владу сильно недооцінювати власний фіскальний потенціал.

Список літератури

1. Управление на местном уровне в индустриально развитых странах / Под ред. А. Шаха. – Вашингтон: Всемирный банк, 2010. – 416 с.
2. Shah A. A Practitioner's Guide to Intergovernmental Fiscal Transfers. A. Shah. – Washington: World Bank Policy Research Working Paper, October 2006. – 51 p.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
4. McMillan M. The Impact of Provincial-Municipal Transportation Subsidies. M. McMillan, A. Shah, D. Gillen. – Edmonton: Alberta Transportation, 1980.
5. Filimon R. Asymmetric Information and Agenda Control: The Bases of Monopoly Power and Public Spending / R. Filimon, T. Romer, H. Rosenthal // Journal of Public Economics. – 1982. – Vol. 17. – Iss. 1. – P. 51–70.